

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 5. An ens rationis sit obiectum Logicæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

tionum, videlicet animal, quod est propriè genus constitutum formaliter per illam cognitionem, si cognitio pertinet ad rationem formalem generis; vel quasi efficienter, si cognitio non pertinet ad rationem formalem generis, sed illam fingit, &c. Voluntatem posse huiusmodi abstractionem factam per simplicem apprehensionem, mihi suadeo ex eo quod scimus intellectum subijci voluntati in omnibus actibus, quorum habet principium sufficiens, & non ad illos necessariò determinans, quod habere respectu harum apprehensionum experientia ipsa suadet. Secundo quia scimus intellectum in pluribus actibus voluntati obedire, & nulla est ratio, quæ huiusmodi apprehensionem ab illius eximat imperio. Tertiò quia ipsa experientia compertum est nos pro nostræ voluntatis libertate modò apprehendere rationem animalis præcisam, modo rationem rationalis, & alia huiusmodi prædicata vniuersalia.

34

Obiicies: quando voluntas imperat hanc apprehensionem, ex vi cuius constituitur vel efficitur vniuersale; iam intellectus cognoscit illam apprehensionem: ergo cognoscit illius obiectum per eandem cognitionem, quæ apprehensionem cognouit: ergo iam habet apprehensionem de illo obiecto, cuius apprehensionem imperat; ergo iam supponitur factum genus, aliudve vniuersale ad quod faciendum imperatur apprehensio. Confirmatur: eo ipso quod voluntas imperat intellectui apprehensionem circa principium sentiendi commune homini, & equo, iam supponitur intellectus cognoscens hoc principium commune; ergo iam saltem supponitur apprehendens tale principium: ergo iam supponitur construens vniuersale: ergo vniuersale nunquam fit Logica præceptis, vel si aliquando fit, illius effectio est superflua, cum iam supponatur factum ex alia apprehensione precedente actum imperij Logica præceptis directum. Respondeo actum voluntatis imperare in actu primo constructionem vniuersalis, seu principij communis omnium actuum sciendi, non verò hanc specialem constructionem vniuersalis, seu hoc speciale animal quod nondum intellectus agnouit, licet ex illo imperio hoc vniuersale speciale procedat, sicuti cum voluntas imperat intellectui inquisitionem rationum ad aliquam conclusionem probandam, & ex vi huius imperij intellectus inquirat, & hanc specialem inuenit rationem, quam nunquam intellectus in particulari apprehenderat. Ex quo fit non supponi ad illud imperium, ex quo procedit constructio huius vniuersalis animal, cognitionem aliquam de apprehensione speciali, per quam fit, neque de illius speciali obiecto, sed in communi de aliqua apprehensione, cuius specialem naturam nondum intellectus perspectam habebat. Sic contingit in omnibus sciendi instrumentis, quia antequam intellectus apprehendat in particulari demonstrationem aliquam, quæ concludatur hominem esse risibilem, eo ipso quod proponatur intellectui hoc obiectum, homo est risibilis, esse demonstrabile, voluntas imperare potest intellectui ut obiectum demonstraret, quod præstabit intellectus per hanc numero demonstrationem, cuius principia ipse inquirat.

35

Obiicies primò: Simplex apprehensio est vnica simplex actus: sed vnica actus non est capax directionis: ergo simplex apprehensio non est capax directionis. Respondent nonnulli simplicem actum non esse capacem directionis ut opus artificiosum, bene tamen ut materiam ad opus artificiosum conducentem; ego verò hac solutione prædicto argumento satisfacere non possum, quia dixi simplicem apprehensionem dirigi ut opus in se artificiosum. Respondeo negando minorem, quia simplex actus conformis potest esse regulis artis, & ita potest regulis dirigi, quibus fit conformis. Neque obstat non posse malè fieri, quia directio non semper deseruit ut idem opus, quod posset malè fieri, rectè fiat, sed ut fiat opus intrinsecè rectum, quod sine directione, quoad substantiam non fieret: sed de hoc latius.

36

Obiicies secundò: Dialectica nullum tradit præceptum ad simplices apprehensiones eliciendas, neque illa docemur obiecta apprehendere: ergo Dialectica non respicit simplices apprehensiones tanquam proprium illarum obiectum. Respondeo Dialecticam non tradere præcepta ad apprehensiones faciendas præcisè, ut sunt cognitiones, sed quatenus sunt formæ constituentes vniuersale, vel illius effectiones, & quatenus sunt definitiones alicuius obiecti: docemur enim præceptis Logica quales debeant esse

apprehensiones, ut huiusmodi munera præstent, & quibus debemus uti ad definiendum diuidendum, quod sit per simplicem apprehensionem; ex vi cuius cognoscuntur distinctè obiecta, quæ antea instar vnus fuerant præcognita, & ad construendum vniuersale, quæ omnia ad Dialecticam, & ad sciendi modum spectant.

S. V.

An ens rationis sit obiectum Logica.

37
Frequens est in Thomistarum schola sententia, quæ docet obiectum Logica esse ens rationis. Ita sentire videtur D. Thom. 4. Metaphys. lect. 4. part. 2. quam sententiam illi adscribunt Sor. quest. 1. Proem. vbi citat alia loca S. Thom. Agid. Romanus initio Elench. Tol. quest. 5. proem. Fonf. lib. 2. Met. cap. 3. quest. 1. sect. 3. P. Rub. quest. 6. concl. 2. qui omnes vno Fonseca dempto S. Thomam sequuntur; eandem sententiam testetur Durandus in 1. dist. 33. quest. 1. num. 10. Cæterum P. Hurt. subiect. 1. & 2. præcipuè à §. 53. optimè probat Angelici Doctoris mentem esse, obiectum Logica esse nostros formales conceptus, qui entia rationis dicuntur, quia efficienter ab intellectu procedunt, & in intellectu subsistent, & ab intellectu esse habent, ac proinde cum ratio pro intellectu sumatur, optimè nostræ ratiocinationes entia rationis dicuntur, quia à ratione, hoc est ab intellectu procedunt, & in ratione subsistant. In eodem sensu rectè interpretatur Aristotelem, & ferè omnes Doctores pro hac sententia supra citatos, quos legitime ab Hurtado exponi præcipuè Angelicum Doctorem constabit legenti, testimonia ab ipso adducta, quæ omitto, quia apud ipsum facile videri possunt.

38
Obiectum Logica non esse ens rationis, hoc est ens ratione factum fert communis sententia, quam amplector iuxta doctrinam traditam, ex qua ita clarè intetur ut noua probatione non indigeat. Vnico verbo discursum infinuo: Obiectum Logica sunt operationes nostri intellectus: hæc non sunt entia facta sed realia, sed realiter ab intellectu producta, & in intellectu recepta: ergo obiectum Logica est aliquid reale & non ratione factum. Quod si dicas, præter operationes intellectus, quæ sunt reales, etiam entia rationis ad obiectum Logica spectare, facile viam hanc ex prædictis præcludam. Si ens rationis aliquo modo pertineret ad obiectum Logica, maxime quia est obiectum conceptuum formalium ad Logicam spectantium: Sed obiectum conceptuum formalium non est obiectum Logica; ergo nulla ratione entia rationis possunt ad obiectum Logica pertinere. Tradunt maiorem omnes, qui asserunt obiectum Logica esse ens rationis. Minorem ex professo supra probaui; obiecta enim conceptuum formalium sunt conceptus obiectiui, & hos non pertinere ad primarium Logica obiectum multis ostendi.

39
Ex hac doctrina totum sententiæ contrariæ fundamentum euertitur, sic enim illius propugnatores arguunt: Logica agit de definito, de genere, de differentia, & specie, & aliis secundis intentionibus. Sed definitum ut definitum, genus, differentia, & species sunt entia rationis: ergo agit de entibus rationis. Respondeo, Logicam primario non agere de definito ut definito, neque de genere, differentia, aut specie quatenus sunt obiecta facta à nostro intellectu, si verum est: hæc esse obiecta facta; sed de actibus, seu de operationibus, seu cognitionibus, quibus hæc obiecta finguntur, quas reales esse nemo ibit inficias, quia obiectum factum non potest fingi, nisi per realem cognitionem, ex vi cuius habet esse obiectiue in intellectu. Dixi non agere de his quatenus sunt obiecta facta, si talia esse verum est, quia existimo definitum ut definitum, genus, differentiam, & speciem esse entia realia, ac proinde etiam si Logica de his ageret, non ageret de obiectis factis. Hæc obiecta non esse facta, sed realia sic probabo. Definitum ut definitum tantum importat denominationem extrinsecam deriuatam à cognitione, in qua formaliter consistit definitio, seu à definitione formali: verbi gratia homo ut definitur dicit hominem ut cognitum ex vi cognitionis respondentis his vocibus animal rationale, quæ cognitio est formaliter definitio, & suum obiectum definitum denominat. Sed hæc extrinseca denominatio non est ens factum, sed ens reale indistinctum à subiecto denominato, & à forma denominante:

nante: ergo definitum ut definitum non dicit quid fictum, sed tantum quid reale extrinsecum. Definitum ut definitum tantum importare extrinsecam denominationem à definitione derivatam, sicuti visum ut visum, & cognitum ut cognitum similes denominationes importat procedentes à cognitione & visione, negabit nemo: has denominationes extrinsecas non esse entia rationis, sed realia probat Controu. 12. Met. Punct. 5. Genus, differentiam, speciem, & alia huiusmodi concreta non esse entia rationis, sed realia intentionalia constabit ex dicendis Controu. 3. ubi probabo vniuersale, & consequenter omnes illius species in quibus continentur concreta supra relata, constitui formaliter per cognitionem realem terminatam ad obiecta realia, nullâ fictione intercedente; ac proinde etiam Logica respiciat tanquam proprium obiectum vniuersale, genus, & speciem, nullum fictum obiectum respiciet, quia animal ut vniuersale, & ut genus respectu hominis, & equi tantum dicit cognitionem quandam confusam, in qua consistit forma vniuersalis, & forma generis, quæ extrinsecè dat conceptui obiectiuo animalis denominationem vniuersalis, & talis vniuersalis, videlicet generis, & sic in quibuscumque aliis speciebus vniuersalis contingit, quæ tantum importat extrinsecam quandam denominationem ab hac, vel ab illa cognitione tanquam à forma derivatam.

40 Agit ergo Logica de vniuersali, genere, & specie secundum id quod formaliter dicunt, hoc est, de formis per quas vniuersale, & illius species constituuntur, quæ sunt cognitiones reales; quod si cognitiones istæ non constituerent formaliter vniuersale, & illius species, sed tantum terminarentur ad formas fictas ex vi ipsarum cognitionum, per quas formas vniuersale, illiusque species constituerentur, quod ita fieri multi probabiliter sentiunt, tunc non diceretur Logica agere tanquam de obiecto primario, de formis vniuersalis, & speciebus vniuersalis, sed de cognitionibus, ex vi quarum fierent tales formæ fictæ, quia formæ fictæ in se ipsis dirigi non possent, sed in cognitionibus, ex vi quarum fierent; implicat enim obiecta ficta directionem aliquam habere, præter directionem intrinsecè inherentem cognitionibus, quæ extrinsecè obiecta directa dominant, non enim aliâ ratione obiectum bene, vel malè cognitum potest constitui, nisi quatenus cognitio ad illud terminata bene vel malè se habet, & tantum potest arte fieri obiectum siue reale, siue rationis constitui rectè cognitum, quatenus potest arte fieri constitui rectè cognitionem ad illud terminatam.

41 Ex his inferes, quod etiam si genus, aut species pro materiali sit ens rationis, ut cum chimæra consideratur tanquam quid superius respectu hircocerui, & hippocentauri, non ideo Logicam agere de ente rationis, quia Logica immediatè & per se non respicit tanquam proprium obiectum materiam, ex qua fit vniuersale, sed cognitionem per quam fit, siue hæc sit forma vniuersalis, vt ego cum multis sentio, siue tantum terminetur ad formam illius vt alij opinantur. Quod si Logica inquiret, quæ sit materia, & quæ sit forma vniuersalis, ideo est, quia Logica intendit dirigere cognitionem, in qua consistit, vel ex vi cuius fingitur forma vniuersalis & cognitionem terminatam ad materiam vniuersalis, & ideo non potest non secundario de harum cognitionum obiectis agere.

42 Obiicies primò: Aristotelem 4. Met. tex. 5. dicentem Dialecticum & Metaphysicum agere de omni ente: Sed Metaphysicus agit de ente reali: ergo Logicus agit de ente rationis. Absurdè satis hoc Philosophi testimonium ad rem hanc adducitur, si enim aliquid probaret, ex illo inferretur Logicum agere de omni ente rationis vniuersaliter sumpto; quod Dialecticum esse errorem affirmat P. Suar. disput. 50. Met. initio. Aliter intelligendus est Aristoteles, videlicet de ente reali respectu Dialectici & Metaphysici, & de quo secundum se sumpto agit Metaphysicus, & de eodem formaliter ut definibili, & ut demonstrabili, & sub aliis denominationibus, quas participat à sciendi instrumentis agit Dialecticus, quod tantum est agere de definitione, de demonstratione, & de aliis sciendi instrumentis.

43 Ad quæcumque alia testimonia, quæ ex Aristotele & S. Thoma adducuntur, respondendum est, per ens rationis non intelligi ens fictum, sed ens à ratione seu ab intellectu factum, quod frequenter apud Aristotelem, & S. Thomam ens rationis appellatur. Sic Aristoteles 6. Po-

litic. cap. 14. ubi artes intellectuales, artes rationis vocat, & S. Thom. opuscul. 47. syllogismum vocauit actum rationis, & opusc. 48. in tract. de demonstratione cap. 14. scientiam appellat motum rationis.

44 Obiicies iterum: Contrariorum eadem est scientia, seu disciplina: Sed Logica agit de definitione reali: ergo agit de definitione ficta, seu de definitione rationis: ergo agit saltem inadæquatè de ente rationis. Confirmatur: quia Metaphysicus agit de ente reali, agit de ente rationis, quod opponitur enti reali: ergo quia Logicus agit de definitione formali reali, debet agere de definitione formali rationis, quæ illi opponitur. Eodem argumento poterit probari quæcumque aliam scientiam agere de ente rationis, Theologia enim, quæ agit de Deo reali, dicitur eadem ratione debere agere de Diis fictis, qui opponuntur Deo vero, & reali; & facultas, quæ agit de vera Medicina dicitur agere de Medicina ficta. Respondeo definitionem rectam, de qua agit Dialecticus non opponi contrariè cum definitione rationis, sed cum definitione vitiosa, quæ non est iuxta regulas rectæ definitionis, & ita Dialectica, quæ agit de recta definitione, etiam debet agere de definitione illi contrariè oppositâ, non debet agere de definitione rationis. Ad confirmationem desumptam ex Metaphysica, Respondeo obiectum Metaphysicè esse conceptum entis realis abstractè sumptum, cui tantum potest ens rationis opponi, quia vnum contrarium debet esse extra aliud, & extra ens reale præter ens rationis nil potest excogitari, quod illi opponatur.

§. VI.

De rectitudine, & directione operationum intellectus, & artificio Logica præscripto.

45 Duplex est directio, quedam actiua, alia passiva, vel formalis. Directio actiua est dictamen illud, ex vi cuius præscribitur modus, quo faciendum est opus quod dicitur directum, actus verbi gratia quo dicit Logicus, definitio debet constare genere, & differentiâ, & actus, quo dicit Architectus: ædificium debet habere hanc proportionem longitudinis cum latitudine. Directio passiva vel formalis est ratio illa, ex vi cuius opus arte factum conforme est dictamini præscribenti modum, quo faciendum est, quod in ædificio erit hæc proportio longitudinis cum latitudine, & in definitione hæc compositio ex genere, & differentiâ, quæ correspondent duplici directioni actiue supra explicatæ, Directio actiua extrinseca est operi directo, & directioni formali, fertur enim actiua directio in opus directum, & in illius directionem tanquam in obiectum quod præscribit, & ad quod faciendum dirigit operantem. Directio formalis seu passiva intrinseca est operi directo, & in illo reperitur: intrinseca enim est definitioni compositio ex genere, & differentiâ, & ædificio proportio longitudinis, & latitudinis, quam habet.

46 Cæterum in ipso opere directo duplicem directionem possumus intueri, quandam intrinsecam, extrinsecam aliam. Directio intrinseca est illa, ex vi cuius opus est conforme præceptis artis, siue ab illis processerit, siue non. Sic definitio constans genere, & differentiâ dicitur iuxta præcepta Logicæ, etiam si casu facta fuerit nullo præiudicio dictamine Logico, & hæc directio sumitur formaliter ab aliquo intrinseco rei directæ. Aliter potest dici opus extrinsecè directum, quatenus de facto est obiectum directionis actiue, à qua procedit, & à qua tanquam à forma extrinseca dicitur directum, sicuti dicitur obiectum visum à visione, quam terminat. Hæc directio extrinseca carebit definitione quantumvis exacta, quæ casu facta fuit, seu ab homine ignaro seu oblito præceptorum Logicæ, quæ horum actuum obiectum non est, neque ab illis dependet, eademque directione extrinseca gaudet definitio, quæ procedit à dictamine præscribente modum, quo facienda est, cui dictamini conformis euadit, & cuius dicitur præxis seu operatio. Itaque hæc eadem definitio animal rationale, quæ semper est intrinsecè directæ, habebit directionem extrinsecam si procedat à directione actiua, seu à dictamine præscribente modum quo facienda est, & extrinseca directione carebit, si non procedat ab illa directione actiua à qua tanquam obiectum à cognitione, quæ est directio, denominetur cognitæ, & directæ. Directio extrinseca in opere directo nullâ perfectionem formaliter